



**Crna Gora**  
**Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija**

**INFORMACIJA**  
**O STATUSU PRIPREME ZA IPU II**

**Podgorica, jul 2014.**

## SADRŽAJ

SADRŽAJ.....	2
1. UVOD .....	4
2. ZAKONODAVNI I STRATEŠKI OKVIR / ALOKACIJE .....	7
2.1 Zakonodavni i strateški okvir.....	7
2.1.1 <i>Strategijski dokument Crne Gore za Ipu II 2014-2020</i> .....	8
2.2 Finansijske alokacije za period 2014-2020 .....	9
3. SEKTORSKI PRISTUP .....	11
4. AKCIJSKI DOKUMENTI .....	15
4.1 <i>Prvi nacrt akcijskih dokumenata</i> .....	15
4.2 <i>Drugi nacrt akcijskih dokumenata</i> .....	15
4.3 <i>Treći nacrt akcijskih dokumenata</i> .....	16
5. REGIONALNA I PREKOGRANIČNA SARADNJA – BILATERALNI, TRILATERALNI I TRANSNACIONALNI PROGRAMI .....	21
5.1 Bilateralni programi .....	21
5.1.1 <i>Crna Gora – Albanija</i> .....	22
5.1.2 <i>Bosna i Hercegovina – Crna Gora</i> .....	23
5.1.3 <i>Crna Gora – Kosovo</i> .....	23
5.1.4 <i>Srbija – Crna Gora</i> .....	24
5.2 Trilateralni programi.....	25
5.2.1 <i>Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora</i> .....	25
5.2.2 <i>Italija – Albanija – Crna Gora</i> .....	26
5.3 Transnacionalni programi.....	27
5.3.1 <i>Jadransko-jonski program</i> .....	27
5.3.2 <i>Dunavski program</i> .....	28
5.3.3 <i>MED program</i> .....	29
6. INSTRUMENT ZA PODRŠKU NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA .....	31
7. REGIONALNI STAMBENI PROGRAM .....	32
8. PROGRAMI UNIJE .....	33
9. GLAVNE NOVINE / VREMENSKI SLIJED / NAREDNI KORACI .....	37
9.1 Direktna sektorska budžetska podrška.....	37
9.2 Zapadnobalkanski investicijski okvir (ZIO).....	39

9.3 Vremenski slijed u programiranju Ipe II / Buduće aktivnosti.....	40
9.3.1 Sprovedene aktivnosti .....	40
9.3.2 Planirane aktivnosti.....	42
<i>PRILOZI</i> .....	46
<i>Prilog 1 – Tabela: Finansijske alokacije za Crnu Goru Ipa II 2014-2020*</i> .....	46
<i>Prilog 2 – Lista paketa akcijskih dokumenata (prvi nacrt) od 14. III 2014.</i> .....	47
<i>Prilog 3 – Lista paketa akcijskih dokumenata (drugi nacrt) od 9. V 2014.</i> .....	49
<i>Prilog 4 – Spisak nacрта akcijskih dokumenata za program višekorisničke Ipe za 2014. ....</i>	50

## 1. UVOD

Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija, u saradnji s resornim ministarstvima i Delegacijom Evropske unije u Crnoj Gori, započelo je proces strateškog planiranja finansijskih sredstava koja će Crnoj Gori biti dostupna kroz Instrument prepristupne podrške za period 2014-2020 (IPA II).

Ključni dokument koji će definisati prioritete na nacionalnom nivou za podršku iz sredstava Ipe II jeste Strategijski dokument Crne Gore za Ipu 2014-2020 – SDCG (*Indicative Strategy Paper for Montenegro 2014-2020*). Ovim dokumentom se definišu konkretni oblici podrške koja je potrebna za ostvarenje predviđenih ciljeva u odabranim sektorima, pri čemu planirana podrška mora biti utemeljena na prioritetima definisanim u nacionalnim strateškim dokumentima, strateškim dokumentima EU i odnositi se na oblasti u kojima su potrebna značajnija unapređenja za pripremu zemlje za članstvo u EU.

Izrada SDCG-a zasnovana je na dvosmjernoj komunikaciji između Crne Gore i Evropske komisije, uz jasno definisano vlasništvo Evropske komisije nad dokumentom. Evropska komisija je u periodu od jula 2013. do juna 2014. dostavila Crnoj Gori ukupno četiri nacrtu SDCG-a. S obzirom da je SDCG sredinom jula odobrio IPA komitet, očekuje se njegovo usvajanje od strane Evropske komisije do kraja 2014.

Prema najavama iz Evropske komisije, podrška Ipe II za Crnu Goru na godišnjem nivou iznosiće u prosjeku 38 miliona EUR. Ovaj iznos predstavlja povećanje u odnosu na prosječnu godišnju alokaciju od oko 35 miliona EUR u prethodnoj finansijskoj perspektivi 2007-2013, što se tumači kao izraz povjerenja Evropske unije u uspješno korišćenje sredstava Ipe u Crnoj Gori, naročito u kontekstu otvorenih pristupnih pregovora. Naglašeno je da su potrebe Crne Gore u procesu institucionalnih i zakonodavnih reformi, kao i u pogledu ulaganja u razvoj infrastrukture, mnogo veće od sredstava dostupnih kroz Ipa fondove. Zbog toga je prilikom programiranja potrebno voditi računa o tome da podrška Ipe II posluži kao dodatni izvor finansiranja za utvrđene nacionalne prioritete koji će biti finansirani iz budžetskih sredstava ili iz podrške ostalih donatora.

Kako bi se povećala ukupna efikasnost i djelotvornost pomoći Crnoj Gori, Evropska komisija je pokrenula postepeni prelazak s projektnog pristupa iz Ipe I (2007-2013) na sektorski pristup u Ipi II (2014-2020).

Četvrti nacrt SDCG-a predviđa usmjeravanje pretpristupne podrške Crnoj Gori tokom perioda 2014-2020 kroz osam sektora:

1. Demokratija i upravljanje;
2. Vladavina prava i temeljna prava;
3. Životna sredina i klimatska akcija;
4. Saobraćaj;
5. Konkurentnost i inovacije;
6. Obrazovanje, zapošljavanje i socijalna politika;
7. Poljoprivreda i ruralni razvoj;
8. Regionalna i teritorijalna saradnja.

Za svaki od sektora utvrđenih SDCG-om neophodno je precizirati rezultate za koje se očekuje da će biti ostvareni do 2020, mjere koje su potrebne za njihovo ostvarenje, uz jasno definisane indikatore koji će omogućiti praćenje napretka u ostvarenju predviđenih rezultata.

Tokom 2013. je započela priprema bilateralnih prekograničnih, trilateralnih i transnacionalnih programa u kojima će Crna Gora učestvovati tokom finansijske perspektive 2014-2020. Predstavnicima MVPEI i relevantnih ministarstava su članovi radnih tijela za pripremu novih programa, u čijem radu učestvuju i predstavnici nadležnih institucija iz drugih zemalja učesnica u programima i predstavnici Delegacija Evropske unije i Evropske komisije.

U okviru finansijske perspektive 2014-2020, Crna Gora će učestvovati u 9 prekograničnih i transnacionalnih programa:

- četiri bilateralna programa (sa Albanijom, Bosnom i Hercegovinom, Kosovom i Srbijom);
- dva trilateralna programa (Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora i Italija – Albanija – Crna Gora);
- tri transnacionalna programa (Dunavskom, Mediteranskom i Jadransko-jonskom programu).

U proteklom periodu, u saradnji sa predstavnicima država učesnica u ovim programima i Evropskom komisijom, vršene su analize potreba, definisane

programske teritorije i određivani prioriteti u okviru kojih će biti finansirani prekogranični i transnacionalni programi. Rok za finalno razmatranje programa od strane Evropske komisije je decembar 2014.

## 2. ZAKONODAVNI I STRATEŠKI OKVIR / ALOKACIJE

### 2.1 Zakonodavni i strateški okvir

U cilju uspostavljanja Instrumenta pretpristupne podrške (IPA II), kao i definisanja ciljeva, specifičnih pravila, opštih odredbi i procedura za realizaciju ovog programa, Evropski parlament i Evropska komisija su usvojili set zakonskih akata koji su neophodni za sprovođenje programa.

S tim u vezi, Evropski parlament i Savjet su 11. III 2014. usvojili **Regulativu br. 231/2014**, kojom je zvanično uspostavljen Instrument pretpristupne podrške za period 2014-2020 (Ipa II). Regulativom je određeno da je opšti cilj Ipe II *podrška državama korisnicama u procesu usvajanja i realizacije političkih, zakonskih, administrativnih, socijalnih i ekonomskih reformi koje su usklađene sa pravilima i vrijednostima EU*. U skladu s tim, definisani su specifični ciljevi koji se odnose na:

- a) Podršku političkim reformama;
- b) Podršku ekonomskom, socijalnom i teritorijalnom razvoju;
- c) Jačanje sposobnosti države na svim nivoima za ispunjavanje obaveza koje proističu iz članstva u EU (uključujući i pripremu države za buduće korišćenje fondova EU);
- d) Jačanje regionalne integracije i teritorijalne saradnje.

Regulativom je određeno i pet oblasti podrške:

- 1) Reforme u procesu pripreme za članstvo u EU, jačanje institucija i administrativnih kapaciteta;
- 2) Socio-ekonomski i regionalni razvoj;
- 3) Zapošljavanje, socijalne politike, obrazovanje, jednakost polova i razvoj ljudskih resursa;
- 4) Poljoprivreda i ruralni razvoj;
- 5) Regionalna i teritorijalna saradnja.

**Regulativom Evropskog parlamenta i Savjeta br. 236/2014**, od 11. III 2014, definisana su pravila i procedure za realizaciju Instrumenta pretpristupne podrške za period 2014-2020.

Dodatno, Evropska komisija je 2. V 2014. usvojila **Implementacionu regulativu (IR) br. 447/2014** kojom su određena specifična pravila za realizaciju Regulative br. 231/2014 Evropskog parlamenta.

Osnov za korišćenje sredstava Ipe predstavlja **Okvirni sporazum**, koji se zaključuje između Komisije i države korisnice Ipe II i odnosi se cjelokupni sedmogodišnji period i na svih 5 oblasti podrške, a njime se definišu principi finansijske saradnje između korisnika i Komisije u okviru ove regulative.

Pored toga, **Sektorski sporazum** se zaključuje između Komisije i države korisnice Ipe II, i odnosi se na specifičnu oblast podrške ili program. Sadrži pravila i procedure koje nijesu obuhvaćene Okvirnim sporazumom ili Finansijskim sporazumom.

Operacionalizacija finansijske podrške zasniva se na potpisivanju **Finansijskog sporazuma** između Komisije i države korisnice Ipe II na jednogodišnjem ili višegodišnjem nivou.

### *2.1.1 Strategijski dokument Crne Gore za Ipu II 2014-2020*

Generalna direkcija za proširenje je pripremila i dostavila prvi nacrt Strategijskog dokumenta Crne Gore za Ipu II 2014-2020 (SDCG) Crnoj Gori sredinom jula 2013. Nakon objedinjavanja komentara crnogorskih institucija na prvi nacrt SDCG-a, Kancelarija nacionalnog koordinatora za Ipu je iste dostavila Evropskoj komisiji početkom septembra 2013.

Drugi nacrt SDCG-a dostavljen je krajem oktobra 2013, na koji je Kancelarija nacionalnog koordinatora za Ipu krajem novembra 2013 dostavila Evropskoj komisiji objedinjene komentare resornih ministarstava, lokalnih samouprava i regulatornih tijela.

U okviru posjete programske misije EK, Kancelarija nacionalnog koordinatora za Ipu je 28. III 2014. dobila treći nacrt SDCG-a. Komentari nadležnih institucija na navedeni dokument dostavljeni su Evropskoj komisiji 17. IV 2014.

Četvrti i finalni nacrt SDCG-a dostavljen je Kancelariji nacionalnog koordinatora za Ipu 18. VI 2014. Ovaj nacrt je sredinom jula 2014. potvrđen i od strane Komiteta Ipe, pa se očekuje da ga EK usvoji očekuje do kraja 2014.



## 2.2 Finansijske alokacije za period 2014-2020

Evropska komisija je u Strategijskom dokumentu Crne Gore za Ipu II, u okviru finansijske perspektive 2014-2020, alocirala oko 270,5 miliona EUR (*Prilog 1 – Finansijske alokacije za Crnu Goru u okviru Ipe II 2014-2020*), i to na sljedeći način po oblastima/sektorima podrške (bez sredstava za sektor *Regionalna i teritorijalna saradnja*):

### **I REFORME U PROCESU PRIPREME CRNE GORE ZA ČLANSTVO U EU 99,2 miliona EUR**

- 1) Demokratija i upravljanje – 46,9 miliona EUR;
- 2) Vladavina prava i temeljna prava – 52,3 miliona EUR;

### **II SOCIO-EKONOMSKI RAZVOJ I REGIONALNI RAZVOJ 90,8 miliona EUR**

- 3) Životna sredina i klimatska akcija – 37,5 miliona EUR;
- 4) Saobraćaj – 32,1 miliona EUR;
- 5) Konkurentnost i inovacije – 21,2 miliona EUR;

### **III ZAPOSŁJAVANJE, SOCIJALNE POLITIKE, OBRAZOVANJE, JEDNAKOST POLOVA I RAZVOJ LJUDSKIH RESURSA 28,1 miliona EUR**

- 6) Obrazovanje, zapošljavanje i socijalna politika – 28,1 miliona EUR;

### **IV POLJOPRIVREDA I RURALNI RAZVOJ 52,4 miliona EUR**

- 7) Poljoprivreda i ruralni razvoj – 52,4 miliona EUR;

### **V REGIONALNA I TERITORIJALNA SARADNJA**

- 8) Prekogranična saradnja.

Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija koordinira i učešće Crne Gore u Višekorisničkom programu Ipe. U prethodnom periodu, intezivirane su aktivnosti na na izradi Strategijskog dokumenta za višekorisničku Ipu 2014-2020 (*Multi-Country Indicative Strategy Paper 2014-2020*).

Evropska komisija je 30. VI 2014. usvojila Strategijski dokument za višekorisničku Ipu 2014-2020. Tome je prethodilo dostavljanje komentara relevantnih crnogorskih institucija na dva nacrtu pomenutog dokumenta u koordinaciji Kancelarije nacionalnog koordinatora za Ipu.

Evropska komisija je, na osnovu procjene potreba država regiona, pripremila nacrt akcijskih dokumenata za program višekorisničke Ipe za 2014. (*Prilog 4*). Pripremljeni predlozi su dostavljeni državama korisnicama 8. VII 2014 na komentare, nakon čega slijede međusektorske konsultacije unutar Evropske komisije. Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija je akcijske dokumente dostavilo nadležnim crnogorskim institucijama uz mogućnost, da posredstvom Kancelarije nacionalnog koordinatora za Ipu, dostave Evropskoj komisiji komentare i sugestije do kraja jula. Očekuje se da program za 2014. bude usvojen do kraja godine. Projekti iz višekorisničke Ipe se pripremaju centralizovano tj. od strane Evropske komisije, a konačnu odluku o odobravanju predloga projekata donosi IPA komitet kojeg čine predstavnici zemalja članica. Odluku IPA komiteta o predloženim projektima prati razmjena pisama kojima zemlja korisnik potvrđuje učestvovanje u datom programu i na taj način odobrava realizaciju projekata u okviru programa.

### 3. SEKTORSKI PRISTUP

Instrument pretpristupne podrške predstavlja glavni finansijski instrument EU u pružanju podrške zemljama korisnicama u sprovođenju reformi s ciljem pristupanja Evropskoj uniji. U okviru finansijske perspektive Ipe 2007-2013, Crna Gora je imala pristup sljedećim komponentama:

- a) **I komponenta Ipe – Podrška tranziciji i jačanju institucija;**
- b) **II komponenta Ipe – Regionalna i prekogranična saradnja;**

Sticanjem statusa kandidata za članstvo, Crna Gora je stekla pravo korišćenja III, IV i V komponente Ipe, s tim da sticanje statusa kandidata ne podrazumijeva automatsku mogućnost korišćenja dostupnih sredstava, već je neophodno pripremiti odgovarajuće strateške i programske dokumenata za navedene komponente, kao i ispuniti uslove za dobijanje akreditacije za decentralizovano upravljanje sredstvima od strane EK.

Što se tiče **III komponente Ipe – Regionalni razvoj** i **IV komponente Ipe – Razvoj ljudskih resursa**, pripremljeni su Strateški okvir usklađenosti i Operativni programi za III i IV komponentu Ipe za period 2012-2013. Navedeni dokumenti, uz odluku EK o prenošenju ovlašćenja za decentralizovano upravljanje sredstvima na crnogorske institucije, predstavljaju osnov za korišćenje sredstava III i IV komponente Ipe. Vlada Crne Gore je 29. III 2012. usvojila finalne predloge Strateškog okvira usklađenosti i Operativne programe, koje je Evropska komisija usvojila krajem 2012.

Akreditacija za decentralizovano upravljanje sredstvima III komponente Ipe je dodijeljena Crnoj Gori 25. IV 2014, dok se akreditacija za IV komponentu Ipe očekuje u trećem kvartalu 2014.

Shodno činjenici da će u okviru finansijske perspektive 2014-2020 doći do izmjena u pogledu akreditacije za **V komponentu Ipe – Ruralni razvoj**, donešena je odluka o odlaganju procesa akreditacije za program 2012-2013. Sredstva u iznosu od 10,5 miliona EUR, opredijeljena za V komponentu Ipe za period 2012-2013, preusmjerena su u I komponentu Ipe.

U cilju jačanja uticaja finansijske pomoći EU, Evropska komisija planira da akcije u okviru finansijske perspektive 2014-2020 koncentriše na one oblasti

gdje su reforme ili investicije najpotrebije za ispunjavanje kriterijuma za pristupanje EU, a u skladu s kapacitetima Crne Gore.

Imajući u vidu činjenicu da se pretpristupne reforme finansiraju iz različitih izvora (Ipa, nacionalna sredstva, podrška drugih instrumenata EU i međunarodne zajednice, bilateralne donacije, međunarodne finansijske institucije), EK je predložila sektorski pristup koji će obezbijediti dugoročni, koherentni i održivi pristup. Ovim pristupom, omogućiće se i lakša saradnja među donatorima, čime će se eliminisati preklapanje podrške i uvećati efikasnost i efektivnost.

Glavni razlozi zbog kojih je EK predložila sektorski pristup su poboljšanje strateškog planiranja podrške, bolje kombinovanje različitih oblika podrške, efikasnija upotreba podrške i korišćenje postojećeg iskustva i izgrađenih kapaciteta u državama korisnicama Ipe.

U novom finansijskom periodu, finansijska podrška EU će dopunjavati nacionalno finansiranje i biće usmjerena na konkretne potrebe integracijskog procesa i prilagođena individualnim potrebama država korisnica. Najveći izazovi u primjeni sektorskog pristupa biće priprema prvih programa, definisanje pokazatelja uspjeha i pronalaženje odgovarajućih načina za sprovođenje podrške.

S tim u vezi, Komisija je predložila da projektni pristup Ipe I (2007-2013) bude zamijenjen tzv. sektorskim pristupom u okviru Ipe II (2014-2020). Očekuje se da će, primjenom ovakvog pristupa, podrška u okviru Ipe II unaprijediti kapacitete nacionalnih institucija u smislu pripreme odgovarajućih strateških dokumenata, osigurati kvalitetnu sektorsku koordinaciju i bolje praćenje realizacije ovih strategija, i osigurati višegodišnje planiranje budžeta.

Četvrti nacrt SDCG-a predviđa usmjeravanje pretpristupne podrške Crnoj Gori za period 2014-2020 kroz osam sektora:

1. Demokratija i upravljanje;
2. Vladavina prava i temeljna prava;
3. Životna sredina i klimatska akcija;
4. Saobraćaj;
5. Konkurentnost i inovacije;

6. Obrazovanje, zapošljavanje i socijalna politika;
7. Poljoprivreda i ruralni razvoj;
8. Regionalna i teritorijalna saradnja.

U martu 2014, Evropska komisija je informisala Kancelariju nacionalnog koordinatora za Ipu da sektor ENERGETIKA neće biti podržan kroz Ipu 2014-2020, uz obrazloženje da navedeni sektor ne predstavlja prioritetnu oblast kada je u pitanju pregovarački proces, odnosno da je Crna Gora u prethodnom periodu postigla zadovoljavajući nivo usklađenosti nacionalnog zakonodavstva s pravnom tekovinom EU kada je u pitanju pregovaračko poglavlje 15 – Energetika. Imajući u vidu da je u okviru Ipe 2007-2013 pružena tehnička podrška za poglavlje 15, iz Evropske komisije je naglašeno da će podrška biti osigurana i u novoj finansijskoj perspektivi 2014-2020, u skladu s dinamikom i potrebama pregovaračkog procesa.

Takođe, Kancelarija nacionalnog koordinatora za Ipu je informisana da će podrška za sektore zdravlje, kultura i turizam biti osigurana kroz Višekorisičku Ipu i regionalne inicijative.

Crna Gora trenutno ispunjava određene kriterijume sektorskog pristupa u većini sektora obuhvaćenih SDCG-om. Sektorske strategije su sveobuhvatne i dobro razvijene u većini sektora, naročito kada je riječ o dugoročnim i dalekosežnim strategijama u oblasti životne sredine, poljoprivrede i konkurentnosti i inovacija. Međutim, kapaciteti za sprovođenje, nadgledanje i procjenu sektorskih strategija, kao i za srednjoročno planiranje budžeta, moraju se dodatno unaprijediti.

S tim u vezi, a u cilju jačanja sektorskog pristupa, Vlada Crne Gore je 14. XI 2013. utvrdila strukturu sektorskih radnih grupa zaduženih za programiranje Ipe II u definisanim sektorima. Svaka sektorska radna grupa ima vodeću instituciju i određeni broj institucija obuhvaćenih sektorom, zavisno od identifikovanih potreba i prioriteta. Imajući u vidu odluku Evropske komisije da iz Strategijskog dokumenta Crne Gore za Ipu II 2014-2020 isključi sektor Energetike, kao i određene kadrovske promjene, u aprilu 2014. se pristupilo izmjeni sektorskih radnih grupa u skladu s novonastalim potrebama.

Pojedinačni sastav sektorskih radnih grupa i njihovi zadaci i obaveze, zavisno od prepoznatih godišnjih prioriteta za finansiranje u okviru svakog od

sektora, biće naknadno utvrđeni odlukom ministra vanjskih poslova i evropskih integracija, na predlog vodeće institucije datog sektora.

## 4. AKCIJSKI DOKUMENTI

Za program Ipe 2014, Evropska komisija je za Crnu Goru opredijelila 39,5 miliona EUR. Od navedenog iznosa, sredstva su raspodijeljena na 4 oblasti, i to:

- a) **Reforme u procesu pripreme Crne Gore za članstvo u EU** (sektori *Demokratija i upravljanje i Vladavina prava i temeljna prava*) – 18,8 miliona EUR;
- b) **Socio-ekonomski razvoj i regionalni razvoj** (sektori *Životna sredina i klimatska akcija, Saobraćaj i Konkurentnost i inovacije*) – 14,8 miliona EUR;
- c) **Zapošljavanje, socijalne politike, obrazovanje, jednakost polova i razvoj ljudskih resursa** (Sektor *Obrazovanje, zapošljavanje i socijalna politika*) – 3,5 miliona EUR;
- d) **Poljoprivreda i ruralni razvoj** (Sektor *Poljoprivreda i ruralni razvoj*) – 2,5 miliona EUR.

### 4.1 Prvi nacrt akcijskih dokumenata

U okviru prvog paketa nacrta akcijskih dokumenata, predložena su 24 akcijska dokumenata za 8 sektora, ukupne vrijednosti 58,01 miliona EUR. Kancelarija nacionalnog koordinatora za Ipu je dostavila paket Evropskoj komisiji dana **14. III 2014** (*Prilog 2 – Lista predloženih akcijskih dokumenata: Prvi nacrt*).

### 4.2 Drugi nacrt akcijskih dokumenata

U okviru drugog paketa, predloženo je 19 akcijskih dokumenata za 7 sektora, ukupne vrijednosti 35,46 miliona EUR (*Prilog 3 – Lista predloženih akcijskih dokumenata: Drugi nacrt*). Imajući u vidu da je Evropska komisija u procesu izrade trećeg nacrta SDCG-a odlučila da isključi sektor Energetika, akcijski dokument *Održivi razvoj energetike u Crnoj Gori* nije uključen u paket koji je dostavljen EK **9. V 2014**. Takođe, u skladu s preporukama i komentarima EK, nijesu uključeni sljedeći akcijski dokumenti:

1. *Razvojni grantovi za lokalne samouprave* (Sektor *Demokratija i upravljanje*);
2. *Jačanje kapaciteta za prevenciju i suzbijanje organizovanog kriminala i korupcije* (Sektor *Vladavina prava i temeljna prava*);

3. *Jačanje kapaciteta za upravljanje granicama i migracijama* (Sektor Vladavina prava i temeljna prava);
4. *Jačanje dokumentacione osnove za implementaciju politika i projekata u oblasti životne sredine* (Sektor Životna sredina i klimatska akcija);
5. *Dalje unapređenje standarda bezbjednosti hrane u cilju veće dobrobiti potrošača i unapređenja trgovine i proizvodnje poljoprivrednih proizvoda u Crnoj Gori* (Sektor Poljoprivreda i ruralni razvoj);
6. *Dalji razvoj i jačanje kapaciteta u fitosanitarnoj politici* (Sektor Poljoprivreda i ruralni razvoj).

U okviru paketa, dodati su sljedeći akcijski dokumenti:

1. *Jačanje kapaciteta za implementaciju Okvirne direktive o vodama* (Sektor Životna sredina i klimatska akcija);
2. *Uspostavljanje meteorološkog radarskog sistema s povezanim servisima u Crnoj Gori* (Sektor Životna sredina i klimatska akcija).

#### *4.3 Treći nacrt akcijskih dokumenata*

U okviru trećeg paketa, za finansiranje iz programa Ipe 2014 predloženo je 20 akcijskih dokumenata za 7 sektora, kao i finansiranje Instrumenta za podršku nevladinim organizacijama i Regionalnog stambenog projekta, ukupne vrijednosti 44.613.339 EUR.

Od navedenog iznosa, 39.705.720 EUR je planirano da bude iskorišćeno iz sredstava Ipe, dok će nacionalno kofinansiranje iznositi 4.787.620 EUR. **Regionalni stambeni program** (1.150.000 EUR), kao i **Instrument za podršku nevladinim organizacijama** (1.500.000 EUR), finansiraće se iz sektora Demokratija i upravljanje.

U skladu s preporukama misije EK od 19. VI, revidirani su određeni akcijski dokumenti u odnosu na drugi nacrt (izvršene promjene vrsta ugovora i akcija), dok su dva akcijska dokumenta, na zahtjev Evropske komisije, isključena iz paketa:

1. *Razvoj IT sistema za automatsku razmjenu podataka* (sektor Demokratija i upravljanje) – Iako Evropska komisija uspostavljanje ovog sistema smatra veoma važnim, naročito u kontekstu reforme javne uprave, sugerisano je da bi Crna Gora trebalo da potvrdi prioritet koji daje ovom projektu tako što će ga finansirati iz nacionalnog budžeta;



2. *Uspostavljanje meteorološkog radarskog sistema s povezanim servisima u Crnoj Gori* (sektor Životna sredina i klimatska akcija) – Zbog ograničenog budžeta za ovaj sektor i nepostojanja jasne veze s klimatskom akcijom, predloženo je da finansiranje radarskog sistema bude odloženo za neku od narednih programskih godina, očekujući u međuvremenu i usvajanje strategije o klimatskim promjenama.

U okviru paketa, dodata su tri nova akcijska dokumenta u odnosu na drugi paket:

1. *Rehabilitacija željezničke pruge Beograd-Bar na dionici Kos-Trebešica* (Sektor Saobraćaj);
2. *Tehnička podrška i instrument za pripremu projekata i projektne dokumentacije - TA/PPF* (Sektor Demokratija i upravljanje);
3. *Programi Evropske unije* (Sektor Demokratija i upravljanje).

Kancelarija nacionalnog koordinatora za Ipu je dostavila akcijske dokumente EK na dalju proceduru 10. VII 2014.

Predloženi su sljedeći sektori/akcijski dokumenti:

U okviru sektora **DEMOKRATIJA I UPRAVLJANJE**, predloženo je 8 akcija ukupne vrijednosti 15.747.839 EUR. Od navedenog iznosa, 13.985.420 EUR je planirano da bude iskorišćeno iz sredstava Ipe, dok će nacionalno kofinansiranje iznositi 1.789.420 EUR. Predloženi su sljedeći akcijski dokumenti:

1. **Podrška Poreskoj upravi:** ukupna vrijednost akcijskog dokumenta je 1.000.000 EUR (Ipa – 900.000 EUR, nacionalno kofinansiranje – 100.000 EUR);
2. **Unapređenje politika za upravljanje javnim finansijama:** ukupna vrijednost akcijskog dokumenta je 4.000.000 EUR (Ipa – 3.600.000 EUR, nacionalno kofinansiranje – 400.000 EUR);
3. **Podrška Upravi carina:** ukupna vrijednost akcijskog dokumenta je 3.300.000 EUR (Ipa – 2.970.000 EUR, nacionalno kofinansiranje – 330.000 EUR);
4. **Implementacija sistema elektronskih nabavki u Crnoj Gori:** ukupna vrijednost akcijskog dokumenta je 1.650.000 EUR (Ipa – 1.500.000 EUR, nacionalno kofinansiranje – 150.000 EUR);

5. **Programi Evropske unije:** ukupna vrijednost akcijskog dokumenta je 1.647.839 EUR (Ipa – 865.420 EUR, nacionalno kofinansiranje 809.420 EUR)
6. **Tehnička podrška/instrument za pripremu projekata i projektne dokumentacije (TA/PPF):** ukupna vrijednost akcijskog dokumenta je 1.500.000 EUR;

U okviru ovog sektora, predloženo je i finansiranje sljedećih programa/instrumenata:

7. **Regionalni stambeni program:** ukupna vrijednost akcije je 1.150.000 EUR;
8. **Instrument za podršku nevladinim organizacijama:** ukupna vrijednost akcije je 1.500.000 EUR.

U okviru sektora **VLADAVINA PRAVA I TEMELJNA PRAVA**, predložena su 2 akcijska dokumenata ukupne vrijednosti 5.850.000 EUR. Od navedenog iznosa, 5.400.000 EUR je planirano da bude iskorišćeno iz sredstava Ipe, dok će nacionalno kofinansiranje iznositi 450.000 EUR. Predloženi su sljedeći akcijski dokumenti:

1. **Jačanje efikasnosti pravosuđa i unapređenje kapaciteta za prevenciju i represiju organizovanog kriminala i korupcije:** ukupna vrijednost akcijskog dokumenta je 3.900.000 EUR (Ipa – 3.600.000 EUR, nacionalno kofinansiranje – 300.000 EUR);
2. **Program za antidiskriminaciju i jednakost polova:** ukupna vrijednost akcijskog dokumenta je 1.950.000 EUR (Ipa – 1.800.000 EUR, nacionalno kofinansiranje – 150.000 EUR).

U okviru sektora **ŽIVOTNA SREDINA I KLIMATSKA AKCIJA**, predložena su 2 akcijska dokumenata ukupne vrijednosti 4.706.000 EUR. Od navedenog iznosa, 4.000.000 EUR je planirano da bude iskorišćeno iz sredstava Ipe, dok će nacionalno kofinansiranje iznositi 706.000 EUR. Predloženi su sljedeći akcijski dokumenti:

1. **Jačanje kapaciteta centralne i lokalne administracije za sprovođenje pravne tekovine EU, uključujući i planiranje politika, izdavanje dozvola, inspekcije, tijela za sprovođenje zakona i monitoring:** ukupna vrijednost akcijskog dokumenta je 2.353.000 EUR (Ipa – 2.000.000 EUR, nacionalno kofinansiranje – 353.000 EUR);

2. **Jačanje kapaciteta za implementaciju Okvirne direktive o vodama:** ukupna vrijednost akcijskog dokumenta je 2.353.000 EUR (Ipa – 2.000.000 EUR, nacionalno kofinansiranje – 353.000 EUR);

U okviru sektora **SAOBRAĆAJ**, predložena su 2 akcijska dokumenta ukupne vrijednosti 5.818.000 EUR. Od navedenog iznosa, 5.173.300 EUR je planirano da bude iskorišćeno iz sredstava Ipe, dok će nacionalno kofinansiranje iznositi 642.700 miliona EUR. Predloženi su sljedeći akcijski dokumenti:

1. **Razvoj baze podataka za mrežu puteva i programa za procjenu bezbjednosti:** ukupna vrijednost akcijskog dokumenta je 1.281.000 EUR (Ipa – 1.035.300 EUR, nacionalno kofinansiranje – 182.700 EUR);
2. **Rehabilitacija željezničke pruge Beograd-Bar na dionici Kos-Trebešica:** ukupna vrijednost akcijskog dokumenta je 4.600.000 EUR (Ipa – 4.140.000 EUR, nacionalno kofinansiranje – 460.000 EUR).

U okviru sektora **KONKURENTNOST I INOVACIJE**, predložena su 3 akcijska dokumenata ukupne vrijednosti 5.687.500 EUR. Od navedenog iznosa, 5.050.000 EUR je planirano da bude iskorišćeno iz sredstava Ipe, dok će nacionalno kofinansiranje iznositi 637.500 EUR. Predloženi su sljedeći akcijski dokumenti:

1. **Unapređenje poslovnog okruženja i konkurentnosti privatnog sektora:** ukupna vrijednost akcijskog dokumenta je 1.660.000 EUR (Ipa – 1.500.000 EUR, nacionalno kofinansiranje – 160.000 EUR);
2. **Usklađivanje zakonskog okvira u oblasti finansijskih usluga s pravnom tekovinom EU i jačanje regulatornih i supervizorskih kapaciteta:** ukupna vrijednost akcijskog dokumenta je 1.900.000 EUR (Ipa – 1.700.000 EUR, nacionalno kofinansiranje – 200.000 EUR);
3. **Usklađivanje s pravnom tekovinom EU za unutrašnje tržište i sprovođenje usvojene legislative:** ukupna vrijednost akcijskog dokumenta je 2.127.500 EUR (Ipa – 1.850.000 EUR, nacionalno kofinansiranje – 277.500 EUR).

U okviru sektora **OBRAZOVANJE, ZAPOŠLJAVANJE I SOCIJALNA POLITIKA**, predložena su 3 akcijska dokumenata ukupne vrijednosti 3.930.000 EUR. Od navedenog iznosa, 3.500.000 EUR je planirano da bude iskorišćeno iz sredstava Ipe, dok će nacionalno kofinansiranje iznositi 430.000 EUR. Predloženi su sljedeći akcijski dokumenti:

1. **Jačanje kapaciteta institucija za sprovođenje pravila EU u koordinaciji sistema socijalne sigurnosti:** ukupna vrijednost akcijskog dokumenta je 780.000 EUR (Ipa – 700.000 EUR, nacionalno kofinansiranje – 80.000 EUR);
2. **Reforma sistema socijalne i dječije zaštite:** ukupna vrijednost akcijskog dokumenta je 1.650.000 EUR (Ipa – 1.500.000 EUR, nacionalno kofinansiranje – 150.000 EUR);
3. **Unapređenje zdravlja i radne sposobnosti stanovništva i smanjenje invalidnosti:** ukupna vrijednost akcijskog dokumenta je 1.500.000 EUR (Ipa – 1.300.000 EUR, nacionalno kofinansiranje – 200.000 EUR).

U okviru sektora **POLJOPRIVREDA I RURALNI RAZVOJ**, predložena su 2 akcijska dokumenata ukupne vrijednosti 2.880.000 EUR. Od navedenog iznosa, 2.595.000 EUR je planirano da bude iskorišćeno iz sredstava Ipe, dok će nacionalno kofinansiranje iznositi 285.000 EUR. Predloženi su sljedeći akcijski dokumenti:

1. **Razvoj informacionog sistema za ribarstvo:** ukupna vrijednost akcijskog dokumenta je 550.000 EUR (Ipa – 495.000 EUR, nacionalno kofinansiranje – 55.000 EUR).
2. **Unapređenje veterinarskog sektora u Crnoj Gori:** ukupna vrijednost akcijskog dokumenta je 2.330.000 EUR (Ipa – 2.100.000 EUR, nacionalno kofinansiranje – 230.000 EUR).

## **5. REGIONALNA I PREKOGRANIČNA SARADNJA – BILATERALNI, TRILATERALNI I TRANSNACIONALNI PROGRAMI**

U okviru finansijske perspektive 2014-2020, Crna Gora će učestvovati u devet prekograničnih i transnacionalnih programa:

- četiri bilateralna programa (s Albanijom, Bosnom i Hercegovinom, Kosovom i Srbijom);
- dva trilateralna programa (Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora i Italija – Albanija – Crna Gora);
- tri transnacionalna programa (Dunavskom, Mediteranskom i Jadransko-jonskom programu).

Proces pripreme prekograničnih i transnacionalnih operativnih programa za period 2014-2020 je počeo u septembru 2013. Formirane su Zajedničke radne grupe koje se sastoje od predstavnika svih zemalja učesnica programa, čiji je cilj izrada operativnih programa kao osnovnih dokumenata za implementaciju programa prekogranične i transnacionalne saradnje.

Programiranje je obuhvatalo definisanje programske teritorije, izradu situacione i SWOT analize programskog područja, kao i određivanje prioriteta i specifičnih ciljeva u okviru kojih će biti finansirani prekogranični i transnacionalni projekti. Rok za usvajanje programskih dokumenata od strane Evropske komisije je decembar 2014.

### **5.1 Bilateralni programi**

Izrada operativnih programskih dokumenata za bilateralne prekogranične programe je realizovana uz podršku CBIB+ projekta – regionalnog projekta finansiranog od strane EK koji ima za cilj jačanje kapaciteta za prekograničnu saradnju.

Radne grupe su u okviru operativnih programa definisale glavne prioritetne oblasti saradnje u okviru kojih će biti realizovani prekogranični projekti, a u skladu sa Aneksom III Regulative br. 231/2014.

Nakon podnošenja dva nacrtu operativnih programa Evropskoj komisiji, revidiranih na osnovu komentara EK, treći i finalni nacrt je dostavljen EK 30. V

2014. Posljednji nacrti operativnih programa su objavljeni na sajtu MVPEI u cilju prikupljanja komentara kroz *online* konsultacije koje su trajale od 25. VI do 18. VII 2014.

Tokom procesa programiranja, organizovane su javne konsultacije koje su imale za cilj aktivnije uključivanje relevantnih zainteresovanih strana u izradu operativnih programa. Tokom konsultacija je predstavljen proces programiranja, kao i predloženi ciljevi bilateralnih programa, tematski prioriteti i planirane aktivnosti koje će biti realizovane kroz projekte u okviru prekograničnih programa.

Organizovane su sljedeće javne konsultacije:

- za program Crna Gora – Albanija: 30. X 2013. u Bijelom Polju;
- za program Crna Gora – Kosovo: 30. X 2013. u Bijelom Polju;
- za program Bosna i Hercegovina – Crna Gora: 18. XI 2013. u Nikšiću;
- za program Srbija – Crna Gora: 4. XI 2013. u Bijelom Polju.

Bilateralni prekogranični programi za period 2014-2020 će se sprovoditi u decentralizovanom sistemu upravljanja sredstvima EU sa jednim Ugovaračkim tijelom, što podrazumjeva da će Ministarstvo finansija Crne Gore, odnosno Direktorat za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći (CFCU), preuzeti od Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori ulogu Ugovaračkog tijela za programe Crna Gora – Albanija i Crna Gora – Kosovo.

### **5.1.1 Crna Gora – Albanija**

Programska teritorija obuhvata površinu od 11.970 km<sup>2</sup> i uključuje 12 opština u Crnoj Gori: *Andrijevicu, Bar, Berane, Budvu, Cetinje, Danilovgrad, Gusinje, Petnjicu, Plav, Podgoricu, Rožaje i Ulcinj*, i 2 regiona (Skadar i Lježa) i okrug Tropoja u Albaniji.

Prioriteti i specifični ciljevi definisani Operativnim programom su sljedeći:

**Prioritet I:** Promocija turizma, kulturnog i prirodnog nasljeđa,

*Specifični cilj:* Poboľšana konkurentnost u sektoru turizma kroz privrednu valorizaciju kulturnog i prirodnog nasljeđa.

**Prioritet II:** Zaštita životne sredine, podsticanje prilagođavanja klimatskim promjenama i njihovog smanjenja, prevencija i upravljanje rizicima,

*Specifični cilj:* Poboljšana zaštita prirodnih resursa u jezerskim i planinskim oblastima.

**Prioritet III:** Podsticanje zapošljavanja, mobilnosti radne snage i socijalne inkluzije s obje strane granice,

*Specifični cilj:* Poboljšane mogućnosti za zapošljavanje i socijalna inkluzija.

### **5.1.2 Bosna i Hercegovina – Crna Gora**

Programska teritorija u Crnoj Gori pokriva površinu od 9.458 km<sup>2</sup> i obuhvata 14 opština: *Berane, Bijelo Polje, Danilovgrad, Herceg Novi, Kolašin, Kotor, Mojkovac, Nikšić, Petnjicu, Pljevlja, Plužine, Šavnik, Tivat i Žabljak*. Programska teritorija u Bosni i Hercegovini obuhvata površinu od 20.909,33 km<sup>2</sup> i uključuje 56 opština.

Prioriteti i specifični ciljevi definisani Operativnim programom su sljedeći:

**Prioritet I:** Podsticanje zapošljavanja, mobilnosti radne snage i socijalne inkluzije s obje strane granice,

*Specifični cilj 1:* Poboljšanje zapošljavanja i ambijenta za zapošljavanje novih generacija,

*Specifični cilj 2:* Mogućnosti zapošljavanja i socijalna inkluzija ranjivih grupa.

**Prioritet II:** Zaštita životne sredine, podsticanje prilagođavanja klimatskim promjenama i njihovog smanjenja, prevencija i upravljanje rizicima;

*Specifični cilj 1:* Prekogranična koordinacija i zajedničke aktivnosti u upravljanju energetske sistemima, vodosnabdijevanju, upravljanju otpadom i tretmanu otpadnih voda i zaštite životne sredine,

*Specifični cilj 2:* Poboljšanje prevencije i smanjenje efekata prirodnih nepogoda.

**Prioritet III:** Promocija turizma, kulturnog i prirodnog nasljeđa,

*Specifični cilj:* Kvalitet i raznovrsnost turističkih ponuda kroz izgradnju prirodnog i kulturnog nasljeđa.

### **5.1.3 Crna Gora – Kosovo**

Programska teritorija obuhvata površinu od 6.400 km<sup>2</sup> u Crnoj Gori i uključuje 12 opština: *Andrijevicu, Bar, Berane, Bijelo Polje, Gusinje, Kolašin, Mojkovac, Petnjicu, Plav, Podgoricu, Rožaje i Ulcinj*, i površinu od 2.325 km<sup>2</sup> na Kosovu

koja obuhvata Zapadni ekonomski region (Peć, Istok, Klina, Junik, Dečani, Đakovica).

Prioriteti i specifični ciljevi definisani Operativnim programom su sljedeći:

**Prioritet I:** Podsticanje zapošljavanja, mobilnosti radne snage i socijalne inkluzije s obje strane granice,

*Specifični cilj 1:* Poboljšanje pristupa tržištu rada,

*Specifični cilj 2:* Bolje socijalno uključivanje ranjivih i marginalizovanih grupa.

**Prioritet II:** Zaštita životne sredine, podsticanje prilagođavanja klimatskim promjenama i njihovog smanjenja, prevencija i upravljanje rizicima,

*Specifični cilj:* Poboljšano upravljanje otpadnim vodama i čvrstim otpadom i održivo korišćenje resursa.

**Prioritet III:** Promocija turizma, kulturnog i prirodnog nasljeđa.

*Specifični cilj:* Poboljšanje obima, kvaliteta i vidljivosti turizma kroz valorizaciju kulturnog i prirodnog nasljeđa i vrijednosti.

#### **5.1.4 Srbija – Crna Gora**

Programska teritorija pokriva površinu od 17.402 km<sup>2</sup> i obuhvata 14 opština u Crnoj Gori: *Andrijevicu, Berane, Bijelo Polje, Gusinje, Kolašin, Mojkovac, Nikšić, Petnjicu, Plav, Pljevlja, Plužine, Rožaje, Šavnik i Žabljak*, kao i 10 opština u Srbiji (Zlatiborski, Moravički i Raški okrug).

Prioriteti i specifični ciljevi definisani Operativnim programom su sljedeći:

**Prioritet I:** Podsticanje zapošljavanja, mobilnosti radne snage i socijalne inkluzije s obje strane granice,

*Specifični cilj 1:* Povećanje zaposlenosti i mogućnosti za zapošljavanje,

*Specifični cilj 2:* Jačanje društvene i kulturne inkluzije.

**Prioritet II:** Zaštita životne sredine, podsticanje prilagođavanja klimatskim promjenama i njihovog smanjenja, prevencija i upravljanje rizicima,

*Specifični cilj 1:* Unapređenje upravljanja otpadom i tretmana otpadnih voda,

*Specifični cilj 2:* Zaštita prirodnih resursa.

**Prioritet III:** Promocija turizma, kulturnog i prirodnog nasljeđa,

*Specifični cilj:* Poboljšanje kapaciteta za korišćenje turističkih potencijala programske oblasti.



## 5.2 Trilateralni programi

Izrada operativnih programskih dokumenata za trilateralne programe je u toku, nakon čega će biti dostavljena Evropskoj komisiji do septembra 2014. za trilateralni program Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora, odnosno do decembra 2014. za program Italija – Albanija – Crna Gora. Odlučeno je da Upravljačko tijelo, odgovorno za upravljanje i implementaciju programa, za program sa Hrvatskom i Bosnom i Hercegovinom bude smješteno u Hrvatskoj, dok će za program sa Italijom i Albanijom Upravljačko tijelo biti smješteno u Italiji.

### 5.2.1 Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora

Programska teritorija pokriva površinu od 87.453,95 km<sup>2</sup> sa 5.587.836 stanovnika i obuhvata 10 opština u Crnoj Gori: *Bar, Budvu, Cetinje, Danilovgrad, Herceg Novi, Kotor, Nikšić, Podgoricu, Tivat i Ulcinj*; 12 županija u Hrvatskoj: Zagrebačka, Sisačko-moslavačka, Karlovačka, Bjelovarsko-bilogorska, Ličko-senjska, Požeško-slavonska, Brodsko-posavska, Zadarska, Šibensko-kninska, Vukovarsko-srijemska, Splitsko-dalmatinska, Dubrovačko-neretvanska županija; i 95 opština u Bosni i Hercegovini: sjeveroistočna, sjeverozapadna i centralna Bosna i Hercegovina.

Prioriteti i specifični ciljevi definisani Operativnim programom su sljedeći:

**Prioritet I:** Zapošljavanje, tržište rada, socijalna inkluzija, zdravlje,

*Specifični cilj 1:* Unaprijediti kapacitete za zapošljavanje, kroz izgradnju kapaciteta i vještina programske teritorije,

*Specifični cilj 2:* Unaprijediti usluge u oblasti javnog zdravlja i sektora socijalnog blagostanja.

**Prioritet II:** Životna sredina, klimatske promjene, prevencija rizika,

*Specifični cilj 1:* Promovisati i unaprijediti životnu sredinu i zaštitu prirode, kroz zaštitu prirodnih resursa i sisteme upravljanja prevencijom rizika,

*Specifični cilj 2:* Promovisati i unaprijediti korišćenje obnovljivih izvora energije, u cilju jačanja energetske efikasnosti.

**Prioritet III:** Turizam, kulturno i prirodno nasljeđe,

*Specifični cilj 1:* Ojačati i diversifikovati turističku ponudu,

*Specifični cilj 2:* Omogućiti bolje upravljanje i održivo korišćenje kulturnog i prirodnog nasljeđa.

**Prioritet IV:** Konkurentnost i razvoj malih i srednjih preduzeća (MSP),

*Specifični cilj 1:* Unaprijediti institucionalnu infrastrukturu i usluge, kako bi se poboljšala konkurentnost i razvoj biznis klime u programskoj oblasti.

Tokom procesa programiranja programa Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora organizovane su javne konsultacije u cilju uključivanja svih zainteresovanih strana u proces izrade Operativnog programa, i to u Gospiću 13. V i u Tivtu 19. V 2014.

### **5.2.2 Italija – Albanija – Crna Gora**

Programska teritorija trilateralnog programa u kojem će Crna Gora učestvovati sa Italijom i Albanijom obuhvata prihvatljivu i pridruženu teritoriju.

U Crnoj Gori prihvatljive opštine su: *Bar, Budva, Cetinje, Danilovgrad, Herceg Novi, Kotor, Nikšić, Podgorica, Tivat i Ulcinj*, dok su pridružene teritorije opštine: *Andrijevića, Berane, Bijelo Polje, Kolašin, Mojkovac, Petnjica, Plav, Pljevlja, Plužine, Rožaje, Šavnik i Žabljak*.

Prihvatljiva područja u Italiji su: Taranto (region Pulja), Izernija, Kampobaso (region Molize), dok su pridružene teritorije: Foda, Bari, Brindizi, Leće, Barleta-Andrija-Trani (region Pulja).

U Albaniji prihvatljiva teritorija je: Fier, Drač, Lježe, Skadar, Tirana i Vlora, dok je čitava preostala teritorija ujedno i pridružena teritorija.

Predloženi prioriteti za finansiranje projekata su sljedeći:

**Prioritet I:** Unapređenje konkurentnosti, biznis okruženja i razvoj malih i srednjih preduzeća, trgovine i investicija,

**Prioritet II:** Podsticanje održivog turizma i kulturnog i prirodnog nasljeđa,

**Prioritet III:** Zaštita životne sredine (morske i kopnene), promovisanje prilagođavanja klimatskim promjenama i ublažavanje posljedica, prevencija i upravljanje rizicima, energetska efikasnost i podsticanje nisko-karbonske ekonomije,

**Prioritet IV:** Povećanje prekogranične dostupnosti, promocija održivih prekograničnih transportnih usluga i infrastukture, i unapređenje javne transportne infrastrukture.

### 5.3 Transnacionalni programi

Evropska komisija je odlučila da teritoriju koju je obuhvatao transnacionalni program *Jugoistočna Evropa 2007-2013*, u narednom programskom periodu 2014-2020 pokriju dva nova transnacionalna programa: 1) Jadransko-jonski i 2) Dunavski program, koji će podržati razvoj i implementaciju dvije makro-regionalne strategije Dunavske i Jadransko-jonske regije.

Treći transnacionalni program u kojem će Crna Gora učestvovati u narednom periodu jeste Mediteranski program, koji predstavlja nastavak programa u kojem je Crna Gora učestvovala u periodu 2007-2013.

Tematski prioriteti u operativnim programskim dokumentima transnacionalnih programa su definisani u skladu sa teritorijalnom analizom programske oblasti, relevantnim strategijama EU (Evropa 2020, EUSDR - Strategija EU za Dunavski region, Jadransko-jonska strategija, Jugoistočna Evropa 2020), prioritetima partnerskih zemalja i iskustvom stečenim u transnacionalnim programima Jugoistočna Evropa i Mediteranski program.

Na sastancima radnih grupa programa je odlučeno da Upravljačko tijelo za Dunavski program bude smješteno u Mađarskoj, za Jadransko-jonski program u Italiji, dok će za Mediteranski program i dalje biti u Francuskoj.

#### 5.3.1 Jadransko-jonski program

U programu učestvuje osam zemalja koje su i članice Jadransko-jonske strategije: Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Grčka, Hrvatska, Italija, Slovenija i Srbija.

Opšti cilj Programa je doprinos dugoročnom razvoju Jadransko-jonskog područja i jačanje transnacionalne saradnje između regiona i zemalja učesnica. Za ovaj program će, za period 2014-2020, iz Evropskog fonda za regionalni razvoj (ERDF) biti izdvojeno **83 miliona EUR**, dok će alokacija iz Ipe iznositi **15 miliona EUR** (sredstva Ipe još nijesu potvrđena).

Prioriteti i specifični ciljevi definisani Operativnim programom su sljedeći:

**Prioritet 1:** Podsticanje inovacionih kapaciteta u Jadransko-jonskoj oblasti s ciljem pametnog i održivog rasta,

*Tematski cilj:* Jačanje istraživanja, tehnološkog razvoja i inovacija.

**Prioritet 2:** Podsticanje strategije nisko-karbonskog razvoja i energetske efikasnosti u određenim teritorijama Jadransko-jonskog područja (gradovi, ostrva i udaljene oblasti),

*Tematski cilj:* Podsticanje nisko-karbonske ekonomije u svim sektorima.

**Prioritet 3:** Zaštita i unapređenje prirodnih i kulturnih resursa Jadransko-jonske oblasti,

*Tematski cilj:* Zaštita životne sredine i efikasnost u promociji resursa.

**Prioritet 4:** Saradnja u oblasti transporta s ciljem bolje povezanosti regiona Jadransko-jonske oblasti,

*Tematski cilj:* Promovisanje održivog transporta i uklanjanje uskih grla u ključnim mrežnim infrastrukturama.

**Prioritet 5:** Podrška upravljanju i sprovođenju EUSAIR (Strategije EU za Jadransko-jonsku regiju),

*Tematski cilj:* Podrška sprovođenju i upravljanju Akcionog plana za EUSAIR.

### **5.3.2 Dunavski program**

Programska teritorija budućeg programa će obuhvatiti 14 država, od kojih su 9 države članice EU, 3 države kandidati i potencijalni kandidati za članstvo u EU i 2 susjedne zemlje, koje su istovremeno članice Dunavske strategije, odnosno: Austriju, Bosnu i Hercegovinu, Bugarsku, Crna Goru, Hrvatsku, Mađarsku, Moldaviju, Njemačku (Baden-Vurtemberg i Bavarsku), Republiku Češku, Rumuniju, Slovačku, Sloveniju, Srbiju i Ukrajinu (jedan dio teritorije).

Za ukupni budžet programa za period 2014-2020 biće izdvojeno **273 miliona EUR** iz fonda ERDF, oko **19,8 miliona EUR** iz sredstava Ipe (sredstva Ipe još nijesu potvrđena), kao i alokacija iz fonda Evropskog susjednog instrumenta (ENI) koja još nije definisana.

Prioriteti i specifični ciljevi definisani Operativnim programom su sljedeći:

**Prioritet I:** Inovativna i društveno odgovorna Dunavska regija,

*Specifični cilj 1:* Poboljšanje okvirnih uslova i balansiranog pristupa znanju,

*Specifični cilj 2:* Povećanje vještina i znanja u oblasti inovacija.

**Prioritet II:** Životna sredina i kultura Dunavske regije,

*Specifični cilj 1:* Valorizacija prirodnog i kulturnog naslijeđa,

*Specifični cilj 2:* Uspostavljanje i upravljanje ekološkim koridorima,

*Specifični cilj 3:* Upravljanje vodama na transnacionalnom nivou i prevencija rizika od poplava,

*Specifični cilj 4:* Unapređenje spremnosti za upravljanje rizicima.

**Prioritet III:** Bolje povezana Dunavska regija,

*Specifični cilj 1:* Planiranje, koordinacija i upravljanje regionalnim transportnim sistemom,

*Specifični cilj 2:* Pogodan za životnu sredinu, bezbjedni transport sa niskom emisijom ugljenika,

*Specifični cilj 3:* Koordinacija sistema za „pametnu„ distribuciju energije,

*Specifični cilj 4:* Unapređenje regionalnog energetskog planiranja i saradnje.

**Prioritet IV:** Bolje upravljanje Dunavskom regijom,

*Specifični cilj 1:* Jačanje upravljanja transnacionalnim oblastima s većim društvenim problemima,

*Specifični cilj 2:* Unapređenje upravljanja Strategijom EU za Dunavsku regiju i razvoj kompleksnih transnacionalnih projekata.

### **5.3.3 MED program**

U MED programu učestvuje 13 zemalja, od kojih 10 država članica EU: Francuska, Grčka, Hrvatska, Italija, Kipar, Malta, Portugal, Slovenija, Španija i Velika Britanija, i 3 zemlje kandidata/potencijalna kandidata: Albanija, Bosna i Hercegovina i Crna Gora.

Ukupan budžet programa uključuje sredstva fonda ERDF i Ipe, pri čemu će iz ERDF-a za period 2014-2020 biti izdvojeno **224 miliona EUR**, dok još nije odlučeno o alokaciji sredstava Ipe.

Prioriteti i specifični ciljevi definisani Operativnim programom su sljedeći:

**Prioritet I:** Promocija inovacionih kapaciteta Mediterana s ciljem „pametnog“ i održivog rasta,

*Specifični cilj 1:* Povećati transnacionalne aktivnosti inovativnih klastera i mreža u ključnim sektorima u MED oblasti.

**Prioritet II:** Podsticanje nisko-karbonskih strategija i energetske efikasnosti u specifičnim teritorijama MED programa: gradovima, ostrvima i udaljenim oblastima,

*Specifični cilj 1:* Ojačati kapacitete za bolje upravljanje energijom u javnim zgradama na transnacionalnom nivou,

*Specifični cilj 2:* Povećati udio lokalnih izvora obnovljive energije u energetske strategijama i planovima u specifičnim MED teritorijama,

*Specifični cilj 3:* Ojačati kapacitet za korišćenje postojećih nisko-karbonskih transportnih sistema i multimodalnih veza među njima.

**Prioritet III:** Zaštita i promovisanje prirodnih i kulturnih resursa Mediteranske oblasti,

*Specifični cilj 1:* Unaprijediti politike održivog razvoja, za efikasniju valorizaciju prirodnih resursa i kulturnog nasljeđa u obalnim i pridruženim pomorskim oblastima,

*Specifični cilj 2:* Održati biodiverzitet i prirodne ekosisteme, kroz bolje upravljanje i umrežavanje u zaštićenim oblastima.

**Prioritet IV:** Jačanje upravljanja u oblasti Mediterana,

*Specifični cilj:* Podržati proces jačanja i razvoja multilateralnih okvira saradnje u Mediteranu, u cilju zajedničkog odgovora na zajedničke izazove.

## 6. INSTRUMENT ZA PODRŠKU NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA

Instrument za podršku nevladinim organizacijama (*Civil Society Facility – CSF*) predstavlja instrument Evropske komisije za finansiranje nevladinih organizacija sredstvima pretprijetne podrške EU, kojim se upravlja centralizovano.

Za potrebe jačanja kapaciteta organizacija civilnog društva Evropska komisija je, u saradnji sa predstavnicima država korisnica Ipe, radila na pripremi Smjernica za Instrument podrške organizacijama civilnog društva za period 2014-2020, koje su prezentovane u maju 2014. na konferenciji u Tirani, koju je organizovala Regionalna kancelarija za tehničku pomoć organizacijama civilnog društva. U dokumentu su navedene ključne smjernice za praćenje, programiranje i izvještavanje o pitanjima vezanim za rad organizacija civilnog društva Zapadnog Balkana i Turske, a sam dokument predstavlja strateški okvir koji je neophodan Evropskoj uniji za ostvarivanje kvalitetnog dijaloga sa svakom od zemalja. Dokument takođe predstavlja sredstvo praćenja koje obezbjeđuje razumijevanje između tri subjekta u procesu proširenja (Vlade, organizacija civilnog društva i EU), omogućava veću vidljivost i informisanje, i veću otvorenost Vlade i NVO-a prema građanima. Pored toga, Smjernice su usmjerene na olakšavanje programiranja pomoći EU i pripreme država za članstvo u EU.

Prema informacijama dostupnim od strane EK, novi model, koji podrazumijeva decentralizovano upravljanje sredstvima, bi mogao da zaživi u praksi počev od 2016. S tim u vezi, EU bi i dalje upravljala centralizovano sredstvima za podršku nevladinim organizacijama u okviru Ipe za 2014. i 2015. Kako proces formiranja nove operative strukture za potrebe ovog instrumenta zahtijeva izvjesna prilagođavanja zakonskog i institucionalnog okvira, EK je spremna da pruži tehničku podršku za njeno uspostavljanje iz dijela sredstava ovog instrumenta.

Za podršku nevladinim organizacijama posredstvom ovog instrumenta, planirano je izdvajanje 1,5 miliona EUR na godišnjem nivou u narednom sedmogodišnjem periodu, uz razmatranje mogućnosti povećanja ovog iznosa u kontekstu potencijalne tehničke podrške za uspostavljanje novog modela funkcionisanja.

## 7. REGIONALNI STAMBENI PROGRAM

Regionalni stambeni program je zajednički višegodišnji program koji ima za cilj da obezbijedi trajno stambeno rješenje za oko 27.000 najugroženijih porodica u regionu. Program predstavlja nastavak zajedničkih napora zemalja partnera i međunarodne zajednice da stvore uslove za rješavanje problema regionalne raseljenosti kroz pružanje trajnog stambenog rješenja, kao i zaštitu prava raseljenih lica, povratnika i interno raseljenih lica. S tim u vezi, uz podršku Evropske komisije, Vlade SAD, UNHCR-a i OEBS-a, uspostavljen je Fond regionalnog stambenog programa kojim upravlja Razvojna banka Savjeta Evrope. Ova regionalna inicijativa omogućava dobrovoljni povratak i reintegraciju ili lokalnu integraciju interno raseljenih lica iz sukoba početkom devedesetih godina prošlog vijeka.

Kroz Regionalni stambeni program za Crnu Goru, predviđeno je obezbjeđenje sredstava za rješavanje stambenog pitanja za 6.063 lica (1.177 domaćinstava) koja spadaju u najranjivije kategorije (lica smještena u neformalnim kolektivnim centrima i ugrožena lica u privatnom smještaju, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik). Ukupna vrijednost projekta iznosi oko 27,69 miliona EUR, od čega je kontribucija države 4,15 miliona EUR (15%), dok je iznos donatorskih sredstava 23,54 miliona EUR.

Realizacija Regionalnog stambenog projekta u Crnoj Gori započela je u martu 2013, dok je završetak realizacije projekta planiran za 2017. S tim u vezi, EK je informisala Kancelariju nacionalnog koordinatora za Ipu da je planirano preusmjeravanje sredstava u iznosu od 1,15 miliona EUR na godišnjem nivou iz nacionalne alokacije Ipe II za Crnu Goru na Regionalni stambeni program.



## 8. PROGRAMI UNIJE

Programi Evropske unije imaju za cilj unapređenje saradnje između država članica u različitim oblastima koje se tiču zajedničkih politika EU. Iako prvenstveno namjenjeni državama članicama, određeni programi dostupni su, u okviru pretpristupne podrške, i državama obuhvaćenim procesom proširenja kako bi se lakše integrisale u sektorske politike Unije.

Države koje nijesu članice EU su u obavezi da za učešće u programima Evropske unije uplate određeni finansijski doprinos na godišnjem nivou.

Crna Gora je u prethodnoj finansijskoj perspektivi (2007-2013) učestvovala u sedam programa Evropske unije, za koje je finansijska podrška za plaćanje dijela godišnjeg učešća obezbijedena iz Ipe:

1. Sedmi okvirni program EU za istraživanje, tehnološki razvoj i ogledne aktivnosti 2007-2013 (*EU Seventh Framework Programme for Research, Technological Development and Demonstration Activities – FP7*);
2. Okvirni program za preduzetništvo i inovacije/Okvirni program za konkurentnost i inovacije 2007-2013 (*Competitiveness and Innovation Framework Programme/Entrepreneurship and Innovation Programme - EIP CIP*);
3. Program podrške ICT politici (*Information and Communication Technologies Policy Support Programme – ICT PSP*);
4. Kultura 2013 (*Culture 2013*);
5. Carine 2013 (*Customs 2013*);
6. Evropa za građane (*Europe for Citizens Programme*);
7. Program cjeloživotnog učenja (*Lifelong Learning Programme*).

U okviru nove finansijske perspektive 2014-2020, Crna Gora je izrazila interesovanje za učešće u sljedećim programima Unije, za koje će iz Instrumenta pretpristupne podrške 2014-2020 biti obezbijedena sredstva za pokrivanje troškova dijela participacije:

### **1. Okvirni program EU za istraživanja i inovacije Horizont 2020 (Horizon 2020)**

Horizont 2020 je nastavak Sedmog okvirnog programa EU za nauku, istraživanje i tehnološki razvoj (FP7) i najveći je okvirni program za

istraživanje Evropske unije do sada, s budžetom od 77 milijardi EUR. Horizont 2020 je finansijski instrument koji je koncipiran tako da implementira odredbe vodeće inicijative EU *Inovativna unija* i strategije *Evropa 2020*, sa ciljem obezbjeđenja konkurentnosti cjelokupnog evropskog tržišta. Program je usmjeren na jačanje ekonomskog rasta u Evropi i stvaranje novih radnih mjesta, na osnovu veće stope investiranja u nauku i istraživanje.

## **2. Program EU za konkurentnost preduzetništva i malih i srednjih preduzeća (COSME)**

Program za konkurentnost preduzetništva i malih i srednjih preduzeća – *COSME*, s budžetom od 2,030 milijardi EUR, ima za cilj jačanje konkurentnosti i održivosti preduzeća Evropske unije, uključujući sektor turizma, podsticanje preduzetničke kulture i rasta malih i srednjih preduzeća. *COSME* nastavlja aktivnosti iz Okvirnog programa za konkurentnost i inovacije – *CIP*, obezbjeđujući kontinuitet s inicijativama koje se već sprovode u okviru Programa za preduzetništvo i inovacije (*EIP*), kao što je *Enterprise Europe Network*.

## **3. Evropa za građane (Europe for Citizens)**

Cilj ovog programa je da se Evropa približi svojim građanima i da im se omogući veće učešće u procesu odlučivanja i kreiranja evropskih politika. Kroz ovaj program građani imaju mogućnost da se uključe u transnacionalne razmjene i aktivnosti saradnje s organizacijama iz različitih zemalja i tako doprinesu razvoju osjećaja pripadnosti zajedničkim evropskim vrijednostima. Za ovaj program je opredijeljeno 229 miliona EUR za period 2014-2020.

## **4. Kreativna Evropa (Creative Europe)**

Program Kreativna Evropa je objedinio tri dosadašnja programa: Kultura 2007-2013 (izvođačke, vizuelne umjetnosti, kulturno nasljeđe, muzika), MEDIA (film i audiovizuelne djelatnosti) i MEDIA Mundus (saradnja na globalnom nivou), s opredijeljenim budžetom od 1,8 milijardi EUR. Neki od ciljeva Kreativne Evrope su podrška organizacijama u kulturi za djelovanje na međunarodnom planu, promocija međunarodne razmjene umjetnika i profesionalaca u kulturi, finansijsko osnaživanje malih i srednjih preduzeća u kulturi, kao i podrška međunarodnim kulturnim politikama koje bi pospješile inovacije i nove poslovne modele. Poseban dio ovog programa

biće posvećen razvoju audiovizuelnog sektora i podržavaće produkciju, distribuciju, promociju i bioskopsko prikazivanje evropskih filmova. Međutim, da bi se ostvarili uslovi za pristupanje ovoj komponenti programa (potprogram MEDIA), potrebno je uskladiti zakone iz oblasti digitalizacije medija sa evropskim standardima.

#### **5. *Evropski program za obrazovanje, neformalnu edukaciju, mlade i sport (ERASMUS+)***

Erasmus+ je novi program za obrazovanje, obuku, mlade i sport za koji je opredijeljeno 14,7 milijardi EUR za period 2014-2020. Program će promovisati mogućnosti učenja za pojedince u Evropskoj uniji i izvan nje, saradnju između obrazovnih ustanova, organizacija mladih, lokalnih i regionalnih vlasti, kao i podršku u procesu reformi politika u zemljama članicama i saradnju sa zemljama koje nijesu dio EU. Ovaj program je zamijenio postojeće programe cjeloživotnog učenja (*Erasmus, Leonardo da Vinci, Comenisu i Grundtvig*), program Mladi na djelu, kao i pet programa međunarodne saradnje (*Erasmus Mundus, Tempus, Alfa, Edulink* i program za saradnju sa zemljama u razvoju).

#### **6. *Carine 2020 (Customs 2020)***

Program Carine 2020 će podržavati saradnju između nadležnih tijela za carinu u Evropskoj uniji i olakšati umrežavanje, zajedničke aktivnosti i jačanje kapaciteta institucija, a u isto vrijeme će podržati razvoj informatičke infrastrukture kako bi se omogućio razvoj elektronske carine. Za program je opredijeljeno 547,3 miliona EUR za period 2014 - 2020.

#### **7. *Fiscalis 2020***

Programom Fiscalis se želi obezbijediti razvoj pouzdanog i funkcionalnog poreskog sistema na unutrašnjem tržištu EU, jačanjem saradnje između država koje učestvuju, njihovih administracija i službenika. Pored toga, program je namijenjen i informisanju i prenošenju iskustava i znanja među zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima za članstvo u EU. Za ovaj program opredijeljeno je 234,3 miliona EUR za period 2014-2020.

#### **8. *Evropski program za zapošljavanje i socijalne inovacije (EaSI)***

Program za zapošljavanje i socijalne inovacije, sa budžetom od 920 miliona EUR za period 2014-2020, podržaće inovativne mjere socijalne politike, promovisanje mobilnosti radne snage, olakšavanje pristupa

mikrokreditima, podsticanje socijalnog preduzetništva i slično. Ovaj program je integrisao i proširio tri programa koja su postojala u periodu 2007-2013 i oni sada čine tri komponente EaSI-a: Program za oblast zapošljavanja i socijalne politike (*Progress*), Evropske mreže javnog zapošljavanja (*EURES*) i Program za mikrofinansiranje i socijalno preduzetništvo (*Progress Microfinance Facility*).

Trenutno, Crna Gora ima potpisane međunarodne sporazume za učešće u programima *ERASMUS+*, *COSME* i *Horizon 2020*. Očekuje se da međunarodni sporazumi, kojima će se odrediti prava i obaveze Crne Gore u okviru prethodno pomenutih programa, budu potpisani do kraja 2014.

## 9. GLAVNE NOVINE / VREMENSKI SLIJED / NAREDNI KORACI

### 9.1 Direktna sektorska budžetska podrška

U okviru izmijenjenog pristupa za sprovođenje finansijske podrške kroz Ipu II, Evropska komisija je predvidjela mogućnost pružanja direktne budžetske podrške (DBP) za pojedine sektore državama u procesu pristupanja EU za koje se procijeni da imaju visok stepen makroekonomske stabilnosti i održivi i dugoročno stabilan sistem javnih finansija. Dodatni uslov za pružanje DBP je i visok stepen razvijenosti strategijskih dokumenata na nivou sektora, kao i uspostavljen sistem strategijskog planiranja.

Prepoznajući da je Crna Gora značajno napredovala u ispunjavanju navedenih pokazatelja i imajući u vidu da su usvojeni akcioni planovi za pregovaračka poglavlja 23 i 24, Evropska komisija je zvanično obavijestila da je spremna da Crnoj Gori pruži DBP za sektor *Vladavina prava i temeljna prava* počevši od programske 2015. godine.

Imajući u vidu značaj ovog pitanja, Evropska komisija je posredstvom projekta *Ipe 2012 Podrška EU vladavini prava u Crnoj Gori* angažovala eksperta koji je tokom aprila 2014, u direktnoj komunikaciji sa zaposlenima u Ministarstvu pravde, Ministarstvu finansija, Ministarstvu unutrašnjih poslova i Ministarstvu za ljudska i manjinska prava sproveo preliminarnu procjenu spremnosti za početak primjene ovog pristupa. U ekspertskom izvještaju koji je dostavljen Evropskoj komisiji konstatuje se da je Crna Gora generalno spremna za sprovođenje DBP, uz mogućnost postavljanja eventualnih dodatnih preduslova koji će biti definisani u fazi formulacije, koja će uslijediti u drugoj polovini 2014.

Tokom programske misije predstavnika Generalne direkcije za proširenje Evropske komisije (19. VI 2014.) ukazano je da je Evropska komisija zaključila da je potrebno dodatno definisati konkretne podsektore u okviru poglavlja 23 i 24 na koje će biti usmjerena DBP. Ovo je neophodno zbog kasnijeg pojednostavljenja distribucije sredstava iz budžeta na manji broj krajnjih korisnika. Preduslov za korišćenje DBP je i priprema akcijskog dokumenta koji će precizno definisati podoblasti na koje će biti usmjerena podrška EU, kao i dinamiku isplata sredstava od strane Evropske komisije. Dodatno, u okviru ovog dokumenta biće precizno definisani indikatori na osnovu kojih će

se mjeriti učinkovitost podrške, što će biti uslov za nastavak isplate sljedećih tranši podrške. Akcijski dokument za DBP Evropska komisija će usvojiti do kraja 2014, zajedno s ostalim akcijskim dokumentima za 2014.

Prema informacijama dobijenim od Evropske komisije, planirano je da DBP obuhvati dio alokacije za sektor *Vladavina prava i temeljna prava* iz programskih 2015, 2016. i 2017. u indikativnom iznosu od 25 miliona EUR. Usvajanje potrebnih dokumenata od strane Evropske komisije se očekuje do kraja 2014, nakon čega slijedi dodatna procedura za odobravanje isplate. Prema najavljenoj dinamici, isplata prve tranše podrške očekuje se krajem 2015.

Evropska komisija je, kako se ne bi ugrozilo ispunjavanje planiranih rokova, istovremeno obavijestila o narednim koracima kako slijedi u tabeli:

	<b>Aktivnost</b>	<b>Status</b>
<b>Jul 2014.</b>	Dijalog o DBP između Generalne direkcije za proširenje i crnogorskih institucija o mjerama koje će biti finansirane kroz DBP	Misija Generalne direkcije za proširenje je boravila u Crnoj Gori 7. i 8. VII 2014.
	Posjeta angažovanog eksperta koji će pripremiti akcijski dokument za DBP s potrebnim aneksima	Ekspert će biti na raspolaganju tokom posljednje sedmice jula 2014.
<b>Avgust 2014.</b>	Akcijski dokument je finalizovan, usaglašen i spreman za dostavljanje Generalnoj direkciji za proširenje	

U narednom periodu potrebno je uložiti dodatne napore kako bi se na vrijeme završili svi predviđeni koraci, prije svega pružanjem odgovarajuće informacije angažovanom ekspertu, kako bi akcijski dokument kojim će biti definisane oblasti podrške za DBP bio na vrijeme spreman za proceduru usvajanja.

## 9.2 Zapadnobalkanski investicijski okvir (ZIO)

U Berlinu je 11. i 12. VI 2014. održan deseti sastanak Upravnog odbora ZIO. Na sastanku su razmatrane strategije i politike ZIO u narednom periodu i usvojeni pozitivno ocijenjeni projekti predloženi u okviru XI poziva. Crna Gora je korisnica dva odobrena regionalna projekta – *Upravljanje poplavama u slivu rijeke Save* i *Podrška Centru za preduzetničko učenje Jugoistočne Evrope*.

Evropska komisija je sredinom maja 2014. zvanično predložila državama korisnicama novi metodološki pristup za funkcionisanje ZIO u narednom sedmogodišnjem periodu. Jedna od najznačajnijih novina koju Evropska komisija predlaže je uvođenje strukture za prioritizaciju investicijskih projekata na nacionalnom nivou, tj. uspostavljanje Nacionalnog investicijskog komiteta.

S tim u vezi, Vlada je na sjednici od 29. V 2014. razmotrila i usvojila *Infomaciju o predlogu novog metodološkog pristupa Zapadnobalkanskog investicijskog okvira*, čijim je zaključcima Vlada dala saglasnost na predlog novog metodološkog pristupa. U daljoj komunikaciji s predstavnicima Evropske komisije i ZIO, dogovoreno je da se državama korisnicama obezbijedi tehnička podrška u pripremnim aktivnostima za uspostavljanje struktura koje zahtijeva novi metodološki pristup – prije svega za uspostavljanje funkcionalnog Nacionalnog investicijskog komiteta. Početak pripremnih aktivnosti, uz pomoć tima tehničke podrške koji je Evropska komisija oformila za ovu namjenu, boravio je u Crnoj Gori tokom jula 2014.

Evropska komisija je pozvala države korisnice da do kraja avgusta 2014, u okviru neformalnog poziva, dostave predloge projekata koji su usmjereni na podršku sprovođenja već odobrenih projekata ili imaju jasnu regionalnu dimenziju na nivou više država korisnica.

## 9.3 Vremenski slijed u programiranju Ipe II / Buduće aktivnosti

### 9.3.1 Sprovedene aktivnosti

Tokom priprema za Ipu II realizovane su niže navedene aktivnosti:

#### **Januar 2013.**

Konferencija o Ipu II održana je 25. I 2013. u Briselu.

#### **Februar 2013.**

U Podgorici je 19. II 2013. održana prva konferencija u vezi sa Ipom II. Vlada je 28. II 2013. usvojila Informaciju o pripremama za početak programiranja pretpristupne podrške EU za period 2014-2020.

#### **Mart – Maj 2013.**

Programiranje sredstava za Ipu 2014 otpočelo je definisanjem prioriternih oblasti za podršku u okviru sektora koji su definisani SDCG-om. S tim u vezi, ostvarena je intenzivna komunikacija s predstavnicima DEU i EK u cilju finalizacije programa, jer je preduslov za korišćenje ovih sredstava donošenje odluke Evropske komisije o odobravanju programa za 2014 najkasnije do kraja 2014.

#### **Maj 2013.**

Prvi prilozi za Strategijski dokument Crne Gore za Ipu 2014-2020 (SDCG) dostavljeni Evropskoj komisiji.

#### **Jun – Jul 2013.**

EK dostavila Kancelariji nacionalnog koordinatora za Ipu 9. VI 2013. prvi nacrt SDCG 2014-2020. Održane su kontinuirane konsultacije sa predstavnicima resornih ministarstava u vezi sa prvim nacrtom SDCG i dostavljanjem komentara EK. Kancelarija nacionalnog koordinatora za Ipu je 25. i 27. VI organizovala i prve konsultacije sa predstavnicima Skupštine Crne Gore, nezavisnih agencija, regulatornih tijela i lokalnih samouprava. Konsultacije sa predstavnicima država članica i civilnog društva organizovala je Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori.

#### **Novembar 2013.**



EK je 5. XI 2013. dostavila Kancelariji nacionalnog koordinatora za Ipu drugi nacrt SDCG 2014-2020. Sektorske radne grupe i Kancelarija nacionalnog koordinatora za Ipu su intenzivno započeli sa pripremom projektnih ideja za nacionalni program Ipe 2014, koje su dostavljene EK na komentare 29. XI 2013. Kancelarija nacionalnog koordinatora za Ipu je organizovala druge konsultacije sa predstavnicima Skupštine Crne Gore, nezavisnih agencija, regulatornih tijela i lokalnih samouprava 22. XI 2014. Konsultacije sa predstavnicima država članica, međunarodnih finansijskih organizacija i civilnog društva organizovala je Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori.

Vlada Crne Gore je 14. XI 2013. utvrdila strukturu sektorskih radnih grupa zaduženih za programiranje Ipe II u definisanim sektorima. Svaka sektorska radna grupa ima vodeću instituciju i određeni broj institucija obuhvaćenih sektorom, zavisno od identifikovanih potreba i prioriteta.

#### **Januar – Mart 2014.**

EK je 17. I 2014. dostavila Kancelariji nacionalnog koordinatora za Ipu listu projektnih ideja koje: (1) su prihvatljive za finansiranje; (2) je neophodno dodatno obrazložiti/formulisati; i 3) nijesu odobrene za finansiranje u okviru Ipe 2014. Na osnovu priloženog, sektorske radne grupe i Kancelarija nacionalnog koordinatora za Ipu su započeli sa daljom razradom odobrenih projektnih ideja tj. pripremom akcijskih dokumenata. Prvi nacrt akcijskih dokumenata za nacionalni program Ipe 2014 je dostavljen EK na komentare 14. III 2014. Povodom prvih nacрта akcijskih dokumenata za Ipu 2014, u Crnoj Gori je od 26. do 28. III 2014. boravila programska misija Jedinice B1 Generalne direkcije za proširenje, koja je Kancelariji nacionalnog koordinatora za Ipu i sektorskim radnim grupama dala prve sugestije o tome u kojem bi se pravcu pomenuti dokumenti mogli i trebali dalje razvijati i unapređivati.

#### **Mart – April 2014.**

Kancelarija nacionalnog koordinatora za Ipu je 28. III 2014. dobila treći nacrt Strategijskog dokumenta Crne Gore za Ipu II 2014-2020, dok su komentari sektorskih grupa na navedeni dokument prosljeđeni EK 17. IV 2014.

#### **Maj 2014.**

Na osnovu dostavljenih komentara Generalne direkcije za proširenje, sektorske radne grupe i Kancelarija nacionalnog koordinatora za Ipu su

pristupili reviziji akcijskih dokumenata, na osnovu čega je pripremljen drugi nacrt akcijskih dokumenata koji je dostavljen EK 9. V 2014. Sektorske radne grupe su, u toku aprila i maja, radile na prvim nacrtima sektorskih planskih dokumenata, koji će služiti kao osnova za višegodišnje programiranje u okviru Ipe II 2014-2020, a koji su dostavljeni EK na komentare 30. V 2014.

### **Jun 2014.**

Evropska komisija dostavila je 18. VI 2014. četvrti i finalni nacrt Strategijskog dokumenta Crne Gore za Ipu II 2014-2020 i komentare na drugi nacrt akcijskih dokumenata za program Ipe 2014. S tim u vezi, u Crnoj Gori je 19. VI 2014. boravila programska misija jedinice B1 Generalne direkcije za proširenje Evropske komisije, s ciljem nastavka konsultativnog procesa u okviru programiranja Ipe 2014 i finalizacije Strategijskog dokumenta Crne Gore za Ipu II. Sektorske radne grupe su pristupile finalizaciji akcijskih dokumenata u skladu s komentarima i preporukama EK.

### **Jul 2014.**

Kancelarija nacionalnog koordinatora za Ipu je 10. VII 2014. dostavila Evropskoj komisiji treći nacrt akcijskih dokumenata za program Ipe 2014.

### *9.3.2 Planirane aktivnosti*

Kada je u pitanju priprema za novi programski period 2014-2020, kao i finalizacija programiranja Ipe 2014, planirano je sprovođenje sljedećih aktivnosti:

Izrada **Strategijskog dokumenta Crnu Goru za Ipu II 2014-2020 (SDCG)** je u finalnoj fazi. Evropska komisija je 18. VI 2014 dostavila Kancelariji nacionalnog koordinatora za Ipu na upoznavanje četvrti nacrt SDCG, koji je upućen državama članicama EU na interne konsultacije, i **njegovo usvajanje se očekuje do kraja 2014.**

U toku je proces izrade **sektorskih planskih dokumenata (SPD)**, koji predstavljaju osnovu za višegodišnje programiranje u okviru Ipe II 2014-2020 u sedam sektora koji su prepoznati u SDCG. EK je obavijestila Kancelariju nacionalnog koordinatora za Ipu da se dostavljanje drugih nacrta SPD očekuje do oktobra 2014, kao i da će navedeni dokumenti predstavljati osnovu za programiranje Ipe 2015. Sektorski planski dokumenti su „živi“ dokumenti koji

će biti revidirani nakon određenog intervala, kako bi prikazali potrebe sektora i osigurali što bolju vezu između SDCG-a i akcijskih dokumenata.

Odobrovanje finalnog paketa akcijskih dokumenata za program Ipe 2014 očekuje se na jesen 2014, nakon čega će EK otpočeti pripremu **Finansijskog sporazuma za program Ipe 2014**. Finansijski sporazum između Evropske komisije i Vlade Crne predstavlja pravni osnov za sprovođenje projekata u okviru programa, i stupa na snagu danom potpisivanja. Nakon potpisivanja sporazuma, implementaciono tijelo može da počne sa procedurom ugovaranja sredstava. **Potpisivanje Finansijskog sporazuma za program Ipe 2014 očekuje se krajem 2014/početakom 2015.**

**Okvirni sporazum** koji potpisuju Evropska komisija i vlada zemlje korisnice Ipe, a kojim se preciziraju i utvrđuju pravila saradnje u smislu finansijske podrške Evropske unije toj državi korisnici za cjelokupni sedmogodišnji period, predstavlja tipski dokument, koji je praktično isti za sve zemlje korisnice.

Očekuje se da će Evropska komisija predstaviti nacrt Okvirnog sporazuma predstavnicima crnogorskih institucija tokom trećeg kvartala 2014, dok se zvanično dostavljanje sporazuma Crnoj Gori očekuje tokom septembra. Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija, kao koordinator aktivnosti na pripremi okvira za Ipu II, uputiće nakon toga Okvirni sporazum u utvrđenu vladinu i skupštinsku proceduru, kako bi se njegovim potvrđivanjem do kraja 2014, zajedno sa usvajanjem Strategijskog dokumenta Crne Gore za Ipu II 2014-2020 od strane Evropske komisije, zaokružio pravni osnov za početak korišćenja Ipe u Crnoj Gori.

## REZIME INFORMACIJE O STATUSU PRIPREME ZA IPU II

U cilju uspostavljanja Instrumenta pretpristupne podrške (IPA II), **Evropski parlament i Evropska komisija su u periodu mart-maj 2014. usvojili set zakonskih akata koji su neophodni za sprovođenje programa** (Regulativa br. 231/2014; Regulativa Evropskog parlamenta i Savjeta br. 236/2014, i Implementaciona regulativa (IR) br. 447/2014).

Ključni dokument koji će definisati prioritete na nacionalnom nivou za podršku iz sredstava Ipe II jeste **Strategijski dokument Crne Gore za Ipu 2014-2020 – SDCG**. Evropska komisija je u periodu od jula 2013. do juna 2014. dostavila Crnoj Gori ukupno **četiri nacrt SDCG-a**. S obzirom da je SDCG sredinom jula odobrio IPA komitet, **očekuje se njegovo usvajanje od strane Evropske komisije do kraja 2014**. Četvrti nacrt SDCG-a predviđa usmjeravanje pretpristupne podrške Crnoj Gori tokom perioda 2014-2020 **kroz osam sektora**: Demokratija i upravljanje; Vladavina prava i temeljna prava; Životna sredina i klimatska akcija; Saobraćaj; Konkurentnost i inovacije; Obrazovanje, zapošljavanje i socijalna politika; Poljoprivreda i ruralni razvoj; i Regionalna i teritorijalna saradnja.

**Evropska komisija je u Strategijskom dokumentu Crne Gore za Ipu II, u okviru finansijske perspektive 2014-2020, alocirala oko 270,5 miliona EUR (na godišnjem nivou podrška će iznositi u prosjeku 38 miliona EUR)**.

U okviru **trećeg paketa** (dostavljenog EK 10. VII 2014), za finansiranje iz programa Ipe 2014 **predloženo je 20 akcijskih dokumenata** za 7 sektora, kao i finansiranje Instrumenta za podršku nevladinim organizacijama i Regionalnog stambenog projekta, **ukupne vrijednosti 44.613.339 EUR**. Od navedenog iznosa, **39.705.720 EUR je planirano da bude iskorišćeno iz sredstava Ipe**, dok će **nacionalno kofinansiranje iznositi 4.787.620 EUR**.

Prilog 1 – Tabela: Finansijske alokacije za Crnu Goru Ipa II 2014-2020\*

Crna Gora	2014	2015	2016	2017	2018-2020	Ukupno 2014-2020
<b>a. Reforme u procesu pripreme Crne Gore za članstvo u EU</b>	<b>18,8</b>	<b>15,8</b>	<b>12,8</b>	<b>13,3</b>	<b>38,5</b>	<b>99,2</b>
Demokratija i upravljanje	29,1				17,8	46,9
Vladavina prava i temeljna prava	31,6				20,7	52,3
<b>b. Socio-ekonomski razvoj i regionalni razvoj</b>	<b>14,8</b>	<b>8,4</b>	<b>14,8</b>	<b>13,3</b>	<b>39,4</b>	<b>90,8</b>
Životna sredina i klimatska akcija	18,8				18,7	37,5
Saobraćaj	20,2				11,8	32,1
Konkurentnost i inovacije	12,3				8,9	21,2
<b>c. Zapošljavanje, socijalne politike, obrazovanje, jednakost polova i razvoj ljudskih resursa</b>	<b>3,5</b>	<b>4,0</b>	<b>3,9</b>	<b>4,0</b>	<b>12,8</b>	<b>28,1</b>
Obrazovanje, zapošljavanje i socijalna politika	15,3				12,8	28,1
<b>d. Poljoprivreda i ruralni razvoj</b>	<b>2,5</b>	<b>7,4</b>	<b>5,9</b>	<b>8,9</b>	<b>27,7</b>	<b>52,4</b>
Poljoprivreda i ruralni razvoj	24,7				27,7	52,4
<b>UKUPNO</b>	<b>39,5</b>	<b>35,6</b>	<b>37,5</b>	<b>39,6</b>	<b>118,5</b>	<b>270,5</b>

\*Iznosi su u milionima EUR

## *Prilog 2 – Lista paketa akcijskih dokumenata (prvi nacrt) od 14. III 2014.*

### **DEMOKRATIJA I UPRAVLJANJE**

- 1) Unapređenje politika za finansijsko upravljanje u javnom sektoru;
- 2) Podrška Poreskoj upravi;
- 3) Podrška Upravi carina ;
- 4) Implementacija elektronskih nabavki u Crnoj Gori;
- 5) Razvoj IT sistema za automatsku razmjenu podataka ;
- 6) Razvojni grantovi za lokalne samouprave.

### **VLADAVINA PRAVA I TEMELJNA PRAVA**

- 1) Podrška jačanju efikasnosti pravosuđa i pristupa pravdi;
- 2) Jačanje kapaciteta za prevenciju i suzbijanje organizovanog kriminala i korupcije;
- 3) Jačanje kapaciteta za upravljanje granicama i migracijama;
- 4) Program jednakosti polova i antidiskriminacije.

### **ŽIVOTNA SREDINA I KLIMATSKA AKCIJA**

- 1) Jačanje kapaciteta centralne i lokalne administracije za sprovođenje pravne tekovine EU, uključujući planiranje, izdavanje dozvola i monitoring;
- 2) Jačanje dokumentacione osnove za implementaciju politika i projekata u oblasti životne sredine.

### **SAOBRAĆAI**

- 1) Baza podataka putne mreže.

### **ENERGETIKA**

- 1) Održivi razvoj energetike u Crnoj Gori.

### **KONKURENTNOST I INOVACIJE**

- 1) Unapređenje poslovnog okruženja i konkurentnosti privatnog sektora;
- 2) Pružanje stabilnih, održivih i efikasnih finansijskih usluga u cilju razvoja privatnog sektora (usklađivanje s EU u domenu bankarskog poslovanja, osiguranja i kapitalnog tržišta);
- 3) Usklađivanje s pravnom tekovinom EU i podrška u sprovođenju politika u domenu unutrašnjeg tržišta.

### **ZAPOŠLJAVANJE, SOCIJALNA POLITIKA I RAZVOJ LJUDSKIH RESURSA**

- 1) Nastavak reforme sistema socijalne i dječje zaštite;
- 2) Snažjenje kapaciteta nadležnih institucija za implementaciju pravila EU u vezi koordinacije šema socijalne zaštite;
- 3) Unapređenje zdravlja i radne sposobnosti građana i smanjenje nesposobnosti.

### **POLJOPRIVREDA I RURALNI RAZVOJ**

- 1) Dalje unapređivanje standarda bezbjednosti hrane u cilju veće dobrobiti potrošača i unapređivanja trgovine i proizvodnje poljoprivrednih proizvoda u CG;
- 2) Dalje jačanje standarda EU u veterini u oblasti zdravlja životinja;
- 3) Dalji razvoj i jačanje kapaciteta u fitosanitarnoj politici;
- 4) Razvoj informacionog sistema u ribarstvu.

### *Prilog 3 – Lista paketa akcijskih dokumenata (drugi nacrt) od 9. V 2014.*

#### **DEMOKRATIJA I UPRAVLJANJE**

- 1) Unapređenje politika za finansijsko upravljanje u javnom sektoru;
- 2) Podrška Poreskoj upravi;
- 3) Podrška Upravi carina;
- 4) Implementacija elektronskih nabavki u Crnoj Gori;
- 5) Razvoj IT sistema za automatsku razmjenu podataka.

#### **VLADAVINA PRAVA I TEMELJNA PRAVA**

- 1) Podrška jačanju efikasnosti pravosuđa i pristupa pravdi;
- 2) Program jednakosti polova i antidiskriminacije.

#### **ŽIVOTNA SREDINA I KLIMATSKA AKCIJA**

- 1) Jačanje kapaciteta centralne i lokalne administracije za sprovođenje pravne tekovine EU, uključujući planiranje, izdavanje dozvola i monitoring;
- 2) Jačanje kapaciteta za implementaciju Okvirne direktive o vodama;
- 3) Uspostavljanje meteorološkog radarskog sistema s povezanim servisima u Crnoj Gori.

#### **SAOBRAĆAJ**

- 1) Baza podataka putne mreže.

#### **KONKURENTNOST I INOVACIJE**

- 1) Unapređenje poslovnog okruženja i konkurentnosti privatnog sektora;
- 2) Pružanje stabilnih, održivih i efikasnih finansijskih usluga u cilju razvoja privatnog sektora (usklađivanje s EU u domenu bankarskog poslovanja, osiguranja i kapitalnog tržišta);
- 3) Usklađivanje s pravnom tekovinom EU i podrška u sprovođenju politika u domenu unutrašnjeg tržišta.

#### **ZAPOŠLJAVANJE, SOCIJALNA POLITIKA I RAZVOJ LJUDSKIH RESURSA**

- 1) Nastavak reforme sistema socijalne i dječje zaštite;
- 2) Snaženje kapaciteta nadležnih institucija za implementaciju pravila EU u vezi koordinacije šema socijalne zaštite;
- 3) Unapređenje zdravlja i radne sposobnosti građana i smanjenje nesposobnosti.

#### **POLJOPRIVREDA I RURALNI RAZVOJ**

- 1) Dalje jačanje standarda EU u veterini u oblasti zdravlja životinja;
- 2) Razvoj informacionog sistema u ribarstvu.



#### *Prilog 4 – Spisak nacрта akcijskih dokumenata za program višekorisničke Ipe za 2014.*

- 1) Tehnička podrška i razmjena informacija (Tajeks)
- 2) Višekorisnički program razvoja statistike
- 3) Podrška unapređenju rukovođenja i upravljanja na Zapadnom Balkanu i Turskoj (SIGMA)
- 4) Ekonomsko rukovođenje i upravljanje javnim finansijama
- 5) Pripremne mjere za učešće korisnika u radu agencija EU
- 6) Saradnja u oblasti sajber kriminala
- 7) Mjerenje i procjena organizovanog kriminala na Zapadnom Balkanu: Podrška politikama zasnovanim na dokazima
- 8) Regionalna podrška sistemima za upravljanje migracijama na Zapadnom Balkanu i u Turskoj
- 9) Okvir za mlade na Zapadnom Balkanu (Erasmus+)
- 10) Dekada Roma 2020, I faza (2015-2018)
- 11) Zajednička obuka Evropske komisije i Međunarodnog tribunala za bivšu Jugoslaviju – projekat za državne tužioce i mlade profesionalce iz bivše Jugoslavije
- 12) Podrška radnoj grupi za regionalni ruralni razvoj
- 13) Jačanje struktura i implementacionih kapaciteta Cefte (2015-2017)
- 14) Podrška infrastrukturnim investicijskim projektima na Zapadnom Balkanu
- 15) Jačanje Instrumenta za razvoj preduzeća i inovacije na Zapadnom Balkanu (EDIF)
- 16) Regionalni stambeni program (Sarajevski proces), III faza, 2014
- 17) Prekogranična izgradnja institucija (CBIB+, II faza)